

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Itkonen, Hannu

Title: Sivistysliitosta perusteellisesti

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Itkonen

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Itkonen, H. (2023). Sivistysliitosta perusteellisesti. *Työväentutkimus*, 37, 169-170.
<https://journal.fi/tyovaentutkimus/issue/view/10839>

Kirjassa on esitelty kiitettävästi kunkin vaiheen tärkeimpiä tekstintekijöitä mutta muistutettu myös tekstien muuttumisesta, kun ryhmät sovelsivat niitä omalle paikkakunnalleen. Ryhmien laulujen teemoista ja luonteesta on kerrottu sanoitus- ja sävelsimerkkien avulla. Ryhmien ohjelmistoa on lisäksi jaoteltu kisällilauluihin ja viihteeseen tai poliittisiin ja muihin lauluihin, mutta jakoperusteet eivät käy selviksi. Laulujen luonteen vaihtelusta eri vaiheissa ja tilanteissa olisi ollut mukava lukea enemmän. Tuovinen on kiitettävästi hahmottanut laulukokoelmia julkaisseiden ja ohjelmia välittäneiden ohjauselinten eroja.

Tekijä on korostanut kuplettilaulajien merkitystä kisällilaulajien esikuvina. Heidän myötään vaikutteita tuli myös revyyaulusta. Teksteihin puolestaan otettiin mallia kansanlauluista, junttalauluista ja arkkiviisuista. Esikuvista on nimetty myös Ruotsin sosialidemokraattisen nuorisoliiton piirissä 1920-luvun lopulla syntyneet laulavat kisällit. Sen sijaan Neuvostoliitossa 1920-luvulla vaikuttaneiden sinipaitojen ja Euroopan kommunistinuorten vaalirevyiden esikuvallinen merkitys on jäänyt kertomatta. Niiden malli ohjasi kuitenkin 1920-luvun laulu-

ryhmien syntyä paljon enemmän kuin Suomen kommunistinen puolue tai nuorisoliitto. Niiden avulla kisällilaulu olisi myös rinnastunut laajemmin Euroopan vasemmiston esiintymisryhmiin.

Laulujen merkitys työväenpuoleissa ja vastustajien silmissä ja korvissa on jäänyt vähälle. Tuovinen on toki viitannut niiden merkitykseen sosialidemokraattien Jo riittää -kampanjassa. Jälkimmäisestä puolestaan kertoo oikeusjuttu Kuopion lauluveikkoja vastaan vuonna 1950.

Tuovinen on huomannut tarkkasilmäisesti, että 1920-luvun ryhmät eivät olleet kisälliryhmiä vaan laulu- tai propagandaryhmiä. Hän on arvellut, että kansandemokraattisella puolellakin hyväksyttiin 1940-luvun jälkipuolella Ruotsin sosialidemokraateilta peräisin ollut nimitys siksi, että monet henkilöt olivat 1930-luvulla esiintyneet kisälliryhmissä ja omaksuneet niiden tyylin. Asiaa olisi kuitenkin aiheellista selvittää lisää.

Timo Tuovisen kirja on arvokas lisä kisällilauluista kertovaan kirjallisuuteen. Se osoittaa myös, että aihepiirissä on edelleen tutkittavaa.

Tauno Saarela

dosentti, Helsingin yliopisto

Sivistysliitosta perusteellisesti

Tero Tuomisto. *Työväkeä, Sivistystä, Liikettä: Satavuotias Työväen Sivistysliitto*. Osa 2. Työväen Sivistysliitto & Into Kustannus, 2023. 552 s. ISBN 978-952-393-077-3.

Työväen Sivistysliiton (TSL) satavuotishistorian toinen osa ilmestyi vuosi edeltäjänsä jälkeen. Arvioidessani ensimmäisen osan päädyin tulokintaan, että järjestön vaiheet oli kirjattu laveasti. Tero Tuomiston historiateokseen ensimmäiseen osaan oli kertynyt 426 sivua, ja toinen osa panee reilut toistasataa sivua paremmaksi. Näin ollen sivistysjärjestön toimet ovat tulleet kirjatuiksi perusteellisesti.

TSL:n historian toisessa osassa suunnataan katseet toisen maailmansodan jälkeisiin aikoihin. Tapahtunutta tarkastellaan kolmen pääotsikon alla: Sotienjälkeinen suuri murros;

Työväenkulttuurin lipunkantajana; Tietoyhteiskunnan suuntaan. Päälukujen nimeämisen olisi voinut tehdä toki toisinkin, sillä kuvataanhan niiden alla jälleenrakennuksen aikaa, hyvinvointivaltion pystytystä sekä eriytyvän ja nopeasti muuttuvan yhteiskunnan käytäntöjä. Kaikissa muutoksissa Työväen Sivistysliitolla on ollut merkittävä tehtävä.

Erityisen kiinnostavaa luettavaa ovat Tuomiston dokumentoimat tasavuosisikymmenten juhlallisuuudet. Niiden aikanahan on luotu katseita niin menneisyyteen kuin arvioitu liiton omaa tilaa sekä suunnattu katseita tulevai-

suuteen. Juhlavuosien runsas ohjelma on sisältänyt kulttuuritapahtumia ja -katselmuksia, seminaareja sekä lukuisia juhla- ja muita tilaisuuksia.

Liiton pääsihteeri Jorma Turunen kirjoitti lehtikolumnissaan vuonna 2009, että järjestön pitkäaikaisen toiminnan kuluessa on tapahtunut useita muutoksia. Liiton perustehtävän, yhteiskunnallisen ja sivistyksellisen tasa-arvon edistämisen, kirjoittaja arvioi säilyneen kestävässä. Toiminnan ajureina ovat olleet demokratia ja suvaitsevaisuus. TSL:n puheenjohtajanakin pitkän rupeaman toiminut Ilkka Kantola määritteli työväen sivistyksen tasa-arvon, rauhan aatteen, suvaitsevaisuuden ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseksi ja puolustamiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisesti, niin työpaikoilla kuin poliittisessa toiminnassa.

Tuomiston laaja-alainen yhteiskunnallisten muutosten tarkastelu ja TSL:n toimien kiinnittäminen niihin on valaisevaa luettavaa. Näin menetellessään kirjoittaja on runsasta lähdeaineistoa hyödyntäen nivaunut tutkimuskohteensa sosiaaliseen ja kulttuuriseen todellisuuteen. Sivistysliiton toimintamuotoihin ovat vaikuttaneet valtiovallan tukitoimet ja yleisemmät hallintokäytännöt, jotka on omaksuttu myös järjestötoimissa. Kirjassa kuvataan esimerkiksi sitä strategiatyötä, jolla TSL:n päättäjät ovat viime vuosikymmeninä suunnanneet toimintojaan.

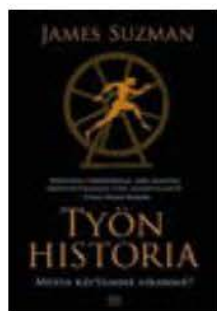
Tuomisto on hyödyntänyt teosta kirjoittaessaan myös lukuisten paikallisten opintojär-

jestöjen aineistoja. Tekijällä onkin syvälinen kokonaisnäkemys järjestötoiminnan kaikista tasoista: paikallisesta, alueellisesta ja valtakunnallisesta. Opintokerhotoiminta ja muut sivistysriennot on esitetty perusteellisesti myös numerotietoina. Jos johonkin haluaisi suunnata kohdennettuja katseita jatkossa, niin opintojärjestöjen vaiheiden kirjaaminen saattaisi lisätä ymmärrystä paikallisen sivistystyön haasteista. Myös sivistysliiton ja sen jäsenjärjestöjen muuttuvien suhteiden intensiivisempi tarkastelu syventäisi ymmärrystämme alati muuttuvista sivistystarpeista.

Työväen Sivistysliitto on saanut arvoisensa historiateoksen. Kirja ei ole pelkästään satavuotisen taipaleen tapahtumien kirjaus, vaan teoksessa kuvataan järjestössä vaikuttaneiden sukupolvien valintoja ja kulloisiinkin yhteiskunnan haasteisiin vastaamista. Näin ollen kirja on myös kunnianosoitus niille lukemattomille puurtajille, jotka ovat vaivojaan säästämättä ahertaneet sivistystoimissa. Tulevaisuudessaakin järjestölle riittää tekemistä, sillä rauhan, solidaarisuuden, tasa-arvon ja ympäristöhallinnan kysymyksiin ei löydy vastauksia ilman sivistystä. Sivistysjärjestön tehtävänä onkin toimia vastavoimana epähumanille populismille. Sivistyksestä syrjäytyminen on nimittäin yksi osa sitä polarisaatiota, mikä tuottaa kansalaisten välistä eriarvoisuutta.

Hannu Itkonen

professori emeritus, Jyväskylän yliopisto

Työn antropologiaa ajatuksia herätellen

James Suzman. *Työn historia: Mihin käytämme aikamme?* SKS Kirjat, 2022. 339 s. ISBN 978-951-858-286-4.

Sirpaleista tiedonlevitystä ja laskevia kirjojen myyntilukuja haastamaan on noussut viime vuosina niin kutsuttu *Brainy books* -ilmiö. Näitä tietokirjoja luonnehtii pyrkimys haastaa rohkeasti vanhoja käsityksiä kansantajuisesti ja usein myös provosoivasti. Poikkitieteellisissä teoksis-

sa pyritään muutaman sadan sivun synteeseihin, joilla vastataan suuriin tieteellisiin kysymyksiin. Joukon vahvistukseksi on hiljattain saatu myös antropologi James Suzmanin *Työn historia*.

Suzman esittelee heti teoksen alussa rohkeneen pyrkimyksensä haastaa taloustieteen ka-